

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці II

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 2

Берегове 2022

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці II.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці II (протокол №9 від 20.12.2022 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор:

Бачо Роберт – доктор економічних наук, професор (ЗУІ імені Ф. Ракоці II, Україна).

Заступник головного редактора:

Пойда-Носик Ніна – доктор економічних наук, професор (ЗУІ імені Ф. Ракоці II, Україна).

Відповідальний редактор:

Макарович Вікторія – кандидат економічних наук, доцент (ЗУІ імені Ф. Ракоці II, Україна).

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України (ЗУІ імені Ф. Ракоці II, Україна); *Стойка Наталія* – кандидат економічних наук, доцент (ЗУІ імені Ф. Ракоці II, Україна); *Лоскоріх Габрієлла* – доктор філософії з обліку і оподаткування (ЗУІ імені Ф. Ракоці II, Україна); *Моца Андрій* – кандидат юридичних наук, доцент (ЗУІ імені Ф. Ракоці II, Україна); *Внукова Наталія* – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України (Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна); *Живко Зінаїда* – доктор економічних наук, професор (Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна); *Коваленко Юлія* – доктор економічних наук, професор (Державний податковий університет, Україна); *Новіченко Людмила* – кандидат економічних наук, доцент (Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна); *Феньвеш Вероніка* – габілітований доктор наук з галузі економіки, професор (Дебреценський університет, Угорщина); *Махова Рената* – габілітований доктор наук з галузі економіки, доцент (Університет Й. Шельє, Словачька Республіка); *Ілеш Балінт Чобо* – кандидат наук в галузі економіки, професор (Університет Яноша Наймана, Угорщина); *Дунай Анна* – доктор філософії в галузі економіки, професор (Університет Яноша Наймана, Угорщина); *Сас Левенте* – доктор наук в галузі економіки, професор (Клузький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія).

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. Вип. 2 (2022) / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович [та ін.] ; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці II. – Берегове : ЗУІ, 2022. – 286 с. – Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія KB №25089-15029P від 08.11.2021 р.*

Друк наукового журналу здійснено за підтримки уряду Угорщини

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II.

Адреса: 90200 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, 2022

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Tudományos folyóirat

2. szám

Beregszász 2022

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

*Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2022. december 20-i 9. sz. jegyzőkönyv)*

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő:

Prof. Dr. Bacsó Róbert – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor (II. RFKMF, Ukrajna).

Főszerkesztő-helyettes:

Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina - gazdaságtudományok nagydoktora, professzor (II. RFKMF, Ukrajna).

Felelős szerkesztő:

dr. Makarovics Viktória – gazdaságtudományos kandidátusa, docens (II. RFKMF, Ukrajna).

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajnai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa (II. RFKMF, Ukrajna); *dr. Sztojka Natália* – gazdaságtudományok kandidátusa, egyetemi docens (II. RFKMF, Ukrajna); *dr. Loszkorih Gabriella* – PhD (II. RFKMF, Ukrajna); *Dr. Moca Andrij* – jogtudományok kandidátusa docens (II. RFKMF, Ukrajna); *Prof. Dr. Vnukova Natália* – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna érdemesült közgazdásza (Simon Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna); *Prof. Dr. Zsivko Zinaida* – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor (Lembergi Állami Belügyi Egyetem, Ukrajna); *Prof. Dr. Kovalenko Julia* – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor (Állami Adóegyetem, Ukrajna); *dr. Novicsenko Ljudmila* – gazdaságtudományok kandidátusa, docens (Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Könyvvizsgálói Akadémia, Ukrajna); *Dr. habil. Fenyves Veronika* - PhD, egyetemi docens (Debreceni Egyetem, Magyarország); *Dr. habil. Ing. Machová Renáta* – PhD, egyetemi docens (Selye János Egyetem, Szlovákia); *Prof. Dr. Illés Bálint Csaba* - CsC, egyetemi tanár (Neumann János Egyetem, Magyarország); *Prof. Dr. Dunai Anna* - PhD, egyetemi tanár (Neumann János Egyetem, Magyarország); *Prof. Dr. Szász Levente* - PhD, egyetemi tanár (Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia).

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : tudományos folyóirat. 2. szám (2022). Beregszász: II. RFKMF. 2022. 286 o.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek aktuális tudományos kutatásait tesszük közzé.

*A nyomtatott tömegtájékoztatói eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma
KB 25089-15029P 2021. november 8.*

A tudományos folyóirat megjelenését Magyarország Kormánya támogatta

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 2

Berehove 2022

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Scientific Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

Recommended for publication by the Scientific Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 9 dated December 20, 2022)

Editorial board:

Editor-in-Chief:

Bacho Robert – Doctor of Economics, Professor (FR II THCHE, Ukraine).

Deputy Editor-in-Chief:

Poyda-Nosyk Nina – Doctor of Economics, Professor (FR II THCHE, Ukraine).

Managing Editor:

Makarovych Viktoriia – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor (FR II THCHE, Ukraine).

Editorial Board Members:

Orlov Ihor - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine (FR II THCHE, Ukraine); **Stoyka Nataliia** - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor (FR II THCHE, Ukraine); **Loskorikh Gabriella** – PhD in Economics (FR II THCHE, Ukraine); **Motsa Andriy** – PhD in Law, Associate Professor (FR II THCHE, Ukraine); **Vnukova Nataliia** – Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine (Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine); **Zhyvko Zinaida** – Doctor of Economics, Professor (Lviv State University of Internal Affairs, Ukraine); **Kovalenko Yuliia** - Doctor of Economics, Professor (State Tax University, Ukraine); **Novichenko Liudmyla** –Candidate of Economic Sciences, Associate Professor (National Academy of Statistics, Accounting and Auditing, Ukraine); **Fenyves Veronika** – Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor (University of Debrecen, Hungary); **Makhova Renata** - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor (J. Selye University, Slovak Republic); **Illés Bálint Csaba** – Candidate of Sciences in Economics, Professor (John von Neumann University, Hungary); **Dunay Anna** – PhD in Economics, Professor (John von Neumann University, Hungary); **Szász Levente** – PhD in Economics, Professor (Babeş-Bolyai University, Romania).

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : scientific journal. Vol. 2 (2022) / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovych [and others]. – Berehove: FR II THCHE, 2022. – 286 p. – Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KV No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The publication of the scientific journal is sponsored by the government of Hungary

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence adress: Kossuth sq.6, Berehove, Zakarpattia region, Ukraine, 90202

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2022

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Пойда-Носик Н., Бачо Р. Аналіз тенденцій розвитку автомобільної промисловості в Україні	13
Барабашне Карпаті Д., Чакне Філеп Ю. Викликані інноваційним розвитком вимоги роботодавця стосовно компетентностей працівників	24
Кумар К. Розвиток економічних процесів, пов'язаних з використанням сонячної енергії	32
Колісниченко Т. Функціональні характеристики управління ресторанним бізнесом в інноваційній економіці	42
Надь Ж. Систематичний огляд: принципи та кроки	47
Натц К., Салай Ж.Г. Сектор ІКТ в Німеччині	54
Селлеш-Товт А. Прояв та управління негативними наслідками туризму в національних парках Угорщини	66
Баньої Б., Дьордьне Максим Надь Т., Мадяр З. Вплив епідемії коронавірусу та системи державної підтримки на бізнес-стратегію підприємств повіту Сабольч-Сатмар-Берег	77
Моца А. Щодо окремих проблемних питань можливої відміни Господарського кодексу України	88
Потокі Г. Євросоюзівські та інші регіональні джерела фінансування в контексті розвитку Закарпатської області	97

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Дубинська О. Розробка методичних рекомендацій щодо визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на основі розрахунку показників його фінансового стану	109
Коваленко Ю. М. Допоміжні фінансові корпорації на ринку цінних паперів України	117
Неізнестна О., Тригубченко Є. Фондові механізми стратегічного розвитку фінансового потенціалу підприємств України	130
Гуляш Є., Гайду Т. Рейзінгер-Дучаї А. Індикатори ESG у звітах про сталий розвиток – яка роль фінансових установ?	138
Шювегеш Г., Божік Ш., Семан Ю. Достатність капіталу та стан відповідності строків погашення в угорських компаніях централізованого теплопостачання	154
Семан Ю., Божік Ш., Шювегеш Г. Цифровізація банківського сектору в Угорщині	163
Сочка К. Державний борг України: поточні реалії і проблеми	172

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Макарович В. Сучасні інструменти бізнес-аналітики для управління підприємницькою діяльністю	184
Ковач-Румп Г., Тангл А. Впровадження МСФЗ на рівні індивідуальної звітності в Угорщині: емпіричне дослідження	196
Калман Б.Г., Лоскоріх Г., Потокі Г. Сучасна кастова система в оподаткуванні	207
Будаї Е, Деніх Е. Якість бухгалтерської звітності з точки зору студентів	220
Гуренко Т. Облікова інформація – основа для розробки стратегії управління дебіторською заборгованістю	232
Откаленко О. Методика обліку розрахунків з підзвітними особами в установах державного сектору	240
Сливка Я. Соціальні, екологічні, економічні наслідки вуглецевого сліду: обліковий аспект	248
Ганусич В. Аналіз ESG рейтингу компанії	257
Борзан А. Секереш Б. Критичні моменти під час переходу угорських компаній на звітування за МСФЗ	266
РЕЦЕНЗІЯ на колективну монографію «Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності, оподаткування і консалтингу в Україні» за ред. д.е.н. проф. Г.М. Колісник	278
Загальні вимоги до оформлення рукописів	281

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Pojda-Noszik N., Bacsó R. Az ukrajnai autóipar fejlődési tendenciáinak elemzése	13
Barabásné dr. Kárpáti D., Csákné dr. Filep J. Az innováció vezérelt fejlődés indukálta munkáltatói kompetenciaelvárások	24
Kumar K. A napenergia felhasználásával kapcsolatos gazdasági folyamatok fejlődése	32
Kolisznicsenkó T. Az éttermi üzletvezetés funkcionális jellemzői az innovatív gazdaságban	42
Nagy Zs. Szisztematikus áttekintés: alapelvek és lépések	47
Náitz K., Szalay Zsigmond G. Tájékoztatásos és kommunikációs technológiai szektor Németországban	54
Szöllős-Tóth A. A turizmus negatív hatásainak megjelenése és kezelése magyarországi nemzeti parkokban	66
Bányai B., Makszim Györgyné Nagy T., Magyar Z. A koronavírus járvány és a támogatási viszonyok hatása a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei vállalkozások üzleti stratégiájára	77
Moca A. Az Ukrajnai Gazdasági Kódex esetleges eltörlésének problémás kérdései	88
Pataki G. Az Európai Unió és egyéb regionális fejlesztési források lehetőségei Kárpátalja fejlesztésének vonatkozásában	97

2. FEJEZET. PÉNZÜGY ÉS BANK

Dubinszka O. A vállalkozások pénzügyi-gazdasági biztonsági szint meghatározásának módszertani ajánlásai a pénzügyi mutatók számítása alapján	109
Kovalenkó Ju. Kiegészítő pénzügyi szervezetek Ukrajna értékpapír piacán	117
Nyeizvesztina O., Trigubcsenkó J. Az ukrajnai vállalatok pénzügyi potenciáljának stratégiai fejlesztésére irányuló értéktőzsdéi mechanizmusok	130
Gulyás É., Hajdu T., Reizinger-Ducsai A. ESG indikátorok a fenntarthatósági jelentésekben – mi lehet a szerepük a pénzügyi intézményeknek?	138
Süveges G., Bozsik S., Szemán J. Tőke-és lejáratil megfeleléség állapotja a magyar távhőszolgáltató vállalatoknál	154
Szemán J., Bozsik S., Süveges G. A bankszektor digitalizálása Magyarországon	163
Szocska K. Ukrajna államadóssága: jelenlegi helyzete és problémái	172

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Makarovics V. Modern üzleti elemző eszközök az üzletvezetés irányításában	184
Kovács-Rump H., Tangl A. Az IFRS-ek bevezetése az egyedi beszámolók szintjén Magyarországon: empirikus kutatás	196
Kálmán B.G., Loszkorih G., Pataki G. Modern kasztrendszer az adózásban	207
Budai E., Denich E. A számviteli beszámolók minősége hallgatói nézőpontból	220
Hurenkó T. Számviteli információ – a kintlévőségek stratégia kidolgozásának alapja	232
Otkalenkó J. Az állami szektor intézményeinek beszámolóköteles személyekkel való elszámolásának számviteli módszertana	240
Szlivká J. A szénlábnyom társadalmi, környezetvédelmi, gazdasági következményei: számviteli szempont	248
Hanuszics V. A vállalat ESG rangsorának elemzése	257
Borzán A., Szekeres B. A magyarországi vállalatok IFRS áttérésének kritikus pontjai	266
REZENZIÓ prof. Dr. Kolisznik H. által szerkesztett „Számvitel, elemzés, könyvvizsgálat, jelentéskészítés, adózás és tanácsadás fejlesztésének jelenlegi helyzete és kilátásai Ukrajnában” című kollektív monográfiára	278
Publikációs követelmények	281

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Poyda-Nosyk N., Bacho R. Analysis of the automotive industry development trends in Ukraine	13
Barabás Kárpáti D., Csák Philip J. Employer competence expectations induced by innovation-driven development	24
Kumar K. Development of economic processes utilizing solar energy	32
Kolisnychenko T. Functional characteristics of restaurant business management in an innovative economy	42
Nagy Zs. A systematic review: principles and steps	47
Nätz K., Szalay Zs. G. ICT-sector in Germany	54
Szóllós-Tóth A. The emergence and management of the negative effects of tourism in Hungarian national parks	66
Bányai B., Makszim Györgyné Nagy T., Magyar Z. The effect of the coronavirus on the business strategy and the support conditions of Szabolcs-Szatmár-Bereg County businesses	77
Motsa A. Regarding certain problematic issues of the possible Economic Code of Ukraine cancellation	88
Pataki G. Opportunities of European Union and other regional funding sources in relation to the Transcarpathia development	97

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Dubynska O. Development of methodological recommendations for determining the level of financial and economic security of the enterprise based on indicators of financial condition	109
Kovalenko Yu. Auxiliary financial corporations in the securities market of Ukraine	117
Nieizviestna O., Tryhubchenko Ye. Stock mechanisms of strategic development of financial potential of Ukrainian enterprises	130
Gulyás É., Hajdu T.-Z., Reizinger-Ducsai A. ESG indicators in sustainability reports – what is the role of financial institutions?	138
Süveges G., Bozsik S., Szemán Ju. Capital adequacy and maturity matching status of Hungarian district heating companies	154
Szemán Ju., Bozsik S., Süveges G. Digitalization of the banking sector in Hungary	163
Sochka K. State debt of Ukraine: current realities and problems	172

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Makarovych V. Modern business analytics tools for business management	184
Kovach-Rump H., Tangl A. The implementation of international financial reporting standards at the level of individual reports in Hungary: an empirical research	196
Kalman B.G., Loskorikh G., Pataki G. Modern caste system in taxation	207
Budai E., Denich E. Financial reports quality from the students perspective	220
Hurenko T. Accounting information as the basis for development a receivables management strategy	232
Otkalenko O. Methods of settlements accounting with accountable persons in public sector institutions	240
Slyvka Ya. Social, ecological, economic consequences of the carbon footprint: an accounting aspect	248
Hanusych V. Analysis of the company's ESG rating	257
Borzán A., Szekeres B. Critical points of Hungarian companies transition to IFRS	266
REVIEW of the Collective Monograph "Current state and prospects for the development of accounting, analysis, auditing, reporting, taxation and consulting in Ukraine" edited by Dr. Prof. H.M. Kolisnyk	278
General requirements for manuscripts	281

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

2. FEJEZET. PÉNZÜGY ÉS BANK

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2022-2-109-116>

УДК 338.1

Олена ДУБИНСЬКА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, оподаткування та економічної безпеки
Донбаська державна машинобудівна академія,
м. Краматорськ, Україна
ORCID ID: 0000-0001-9699-107X

РОЗРОБКА МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ РОЗРАХУНКУ ПОКАЗНИКІВ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ

***Анотація.** В сучасних нестабільних умовах господарювання ключовим навиком сучасного бізнесу є здатність працювати в системі викликів і загроз фінансово-економічної безпеці, оскільки значна кількість ризиків може спричинювати певні загрози поточній діяльності та впливати на потенціал їх розвитку в майбутньому. Тому важливим є забезпечення розвитку підприємства за умови його адаптації до невизначеності і захист від загроз і ризиків, підтримка фінансової стабільності у поточній діяльності та у довгостроковій перспективі. Метою статті є дослідження та розробка методичних підходів визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на основі розрахунку показників його фінансового стану. В статті проведено аналіз існуючих точок зору щодо трактування змісту поняття «фінансово-економічна безпека». Акцентовано увагу, що більшість дослідників поняття «фінансово-економічна безпека» розглядають з точки зору стратегічного, ресурсного та функціонального підходів. Окреслено підходи щодо оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства та обґрунтовано необхідність орієнтування на показники фінансового стану в процесі визначення методів оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Визначено показники, за допомогою яких можна оцінити фінансовий стан підприємства, спираючись на їх відповідність нормативним значенням. Запропоновано методіку визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на основі оцінки його фінансового стану. Зазначено необхідність моніторингу рівня індикатора фінансово-економічної безпеки, який сигналізує про ідентифікацію «слабких місць», що в подальшому враховується при формуванні сценаріїв управління підприємством. Він може слугувати основою для вибору найкращого сценарію розвитку компанії на основі ймовірного рівня фінансово-економічної безпеки.*

***Ключові слова:** фінансово-економічна безпека, фінансовий стан, оцінка, підприємство.*

JEL Classification: G30, M41

***Absztrakt.** Napjaink instabil gazdasági körülményei között a modern üzleti élet kulcsfontosságú készsége az a képesség, hogy a pénzügyi és gazdasági biztonságot fenyegető kihívások és veszélyek*

rendszerében tudjunk dolgozni, hiszen a kockázatok jelentős része okozhat bizonyos fenyegetéseket a jelenlegi tevékenységekre, és befolyásolhatja azok fejlődését a jövőben. Ezért fontos a vállalkozás fejlődésének biztosítása a bizonytalansághoz való alkalmazkodásában, valamint a fenyegetések és kockázatok elleni védelmen túl a hosszútávú pénzügyi stabilitás biztosítása támogatása is. A cikk célja módszertani megközelítések kutatása és fejlesztése egy vállalkozás pénzügybiztonsági szintjének meghatározásában pénzügyi mutatóinak számítása alapján. A cikk elemzi a „pénzügyi és gazdasági biztonság” fogalmának értelmezésével kapcsolatos tudományos álláspontokat. Hangsúlyozva lett, hogy a legtöbb kutató a „pénzügyi és gazdasági biztonság” fogalmát stratégiai, erőforrás- és funkcionális megközelítések szempontjából vizsgálja. Felvázolásra kerülnek a vállalkozás pénzügyi és gazdasági biztonságának felmérését szolgáló megközelítések, melyek alátámasztják, hogy a vállalkozás pénzügyi- és gazdasági biztonságának értékelésére szolgáló módszerek meghatározásakor a pénzügyi helyzet mutatóira kell összpontosítani. Kiemelésre kerültek azok a mutatók, amelyekkel a normatív értékeknek való megfelelés alapján értékelhetővé válik a vállalkozás pénzügyi helyzete. Módszertanilag ki lettek dolgozva a vállalkozás pénzügyi-gazdasági biztonságának szintjei a vállalat pénzügyi helyzetének elemzése alapján. Állandó monitoring alá kell vetni a vállalatok pénzügyi-gazdasági biztonságát leíró mutatók változását, ami segít identifikálni a vállalat gyenge oldalait és ezáltal feltérképezni a vállalatirányítás eszköztudományát és fejlődésének irányait. Ez a megközelítés alapul szolgálhat a vállalati fejlődés legjobb forgatókönyvének kiválasztásához a pénzügyi-gazdasági biztonság szintjének ismerete által.

Kulcsszavak: pénzügyi és gazdasági biztonság, pénzügyi helyzet, értékelés, vállalkozás.

Abstract. In today's unstable economic conditions, a key skill of modern business is the ability to work in the conditions of current risks and threats to financial and economic security, since a significant number of risks can cause certain threats to current activities and affect the potential of their development in the future. Therefore, it is important to ensure the development of the enterprise under the condition of its adaptation to uncertainty and protection from threats and risks, support of financial stability in current activities and in the long term. The purpose of the article is research and development of methodical approaches for determining the level of financial and economic security of an enterprise based on the calculation of its financial indicators. The article analyzes the existing points of view regarding the interpretation of the meaning of the "financial and economic security" concept. It is emphasized that most researchers consider the concept of "financial and economic security" from the point of view of strategic, resource and functional approaches. Approaches to assessing the financial and economic security of the enterprise are outlined and the need to focus on indicators of the financial condition in the estimation process is substantiated. Financial indicators of the enterprise that should be assessed based on their compliance with normative values have been determined. A methodology for determining the level of financial and economic security of an enterprise based on an assessment of its financial condition is proposed. The need to monitor the level of the financial and economic security indicator is designated, that signals the identification of "weaknesses", which is subsequently taken into account in the formation of enterprise management scenarios. It can serve as the basis for choosing the best scenario for company's development based on the probable level of financial and economic security.

Keywords: Financial and economic security, financial condition, assessment, enterprise.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток світової економіки, її потреб у процесі глобалізації викликає активізацію і зміну пріоритетів у розвитку національних господарств, які прагнуть стати її рівноправними учасниками.

Фінансово-економічна безпека визначає стан фінансової стійкості підприємства, у якому воно здатне реалізовувати свою стратегію. Такому стану характерна здатність підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам та характеризується сукупністю фінансових інструментів, що визначають рух

капіталів, їх розподіл в межах фінансово-економічної діяльності. У процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств ключову роль грає стратегічне управління. Характеризується здатністю підприємства адаптуватися до мінливого зовнішнього середовища, ризиків та загроз, що виникають досягнення запланованих фінансових результатів.

В умовах поглиблення фінансової кризи підприємства приватного сектору намагаються впроваджувати в роботу ефективну антикризову політику. Постійне підвищення рівня ризиковості господарської діяльності створює можливість стати фактором значного зниження рівня фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, що в майбутньому може призвести до банкрутства підприємства, та потребує, в свою чергу, від кожного суб'єкта господарської діяльності створення і втілення в життя досконалої системи фінансово – економічної безпеки [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Систематизація теоретико-методичних підходів щодо визначення фінансово-економічної безпеки, її формування на підприємствах досліджуються у роботах таких науковців як К.Р. Резворович, О. С. Юнін, Г.В. Соломіна, З.Ф. Петряєвої, Т.Л. Зубко, Т.Е. Белялов, Л.М. Мельник, Т.О. Меліхова, Г.В. Кошельок, С.М. Смірная, Бондарчук Н. В., Педько А. С. [1-10].

Проте потребує подальшого, більш поглибленого дослідження питання розробки методичних рекомендацій щодо визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на основі розрахунку показників його фінансового стану.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження та розробка методичних підходів визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на основі розрахунку показників його фінансового стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження наукових результатів багатьох вчених показують, що поняття фінансово-економічної безпеки немає однозначного тлумачення. У більшості наукових досліджень фінансова та економічна безпека підприємства розмежовуються. Крім того, на законодавчому рівні не прийнято визначення поняття «фінансово-економічна безпека». Водночас існуючий науковий доробок виділяють декілька підходів до визначення поняття «фінансово-економічна безпека»: стратегічний, ресурсний та функціональний [3].

Перший підхід розглядає «фінансово-економічну безпеку» як складну систему (багатофакторну категорію), що містить в собі певний набір характерних опцій (комплекс взаємозалежних заходів і елементів), що дозволяють забезпечити раціональність та ефективність використання економічних ресурсів (фінансових, матеріальних, трудових та інформаційних).

Другий підхід розглядає фінансово-економічну безпеку як стан захищеності ресурсів підприємства та потенціалу від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах, визначивши за критерій відповідності високі фінансові показники діяльності підприємства. За третім підходом, фінансово-економічна безпека розглядається як результат комплексу складових,

орієнтованих на усунення фінансово-економічних загроз функціонування та розвитку підприємства і забезпечення його фінансової стійкості й незалежності, високої конкурентоспроможності технологічного потенціалу. Погоджуємось із думкою Белялов Т.Е., Корінь І.В. щодо сутності фінансово-економічної безпеки, яка розглядається крізь призму трактування фінансової безпеки як фінансового стану підприємства, що характеризується стійкістю до внутрішніх та зовнішніх загроз та передбачає найбільш ефективне використання наявних фінансових ресурсів підприємства [3].

Зважаючи на безліч наукових поглядів на сутність поняття «фінансово-економічна безпека» вважаємо за доцільне його досліджувати крізь призму формування механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Аналіз наукових досліджень свідчить про те, що існує декілька основних підходів, що використовуються при формуванні методичних засад та рекомендацій щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства. В свою чергу кожен із визначених підходів передбачає використання певних методів оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, зокрема: ресурсно-функціональний: факторний аналіз, регресійні економіко-математичні моделі, метод якості використання грошових потоків; програмно-цільовий (комплексний, системно-цільовий). Передбачає використання методу розрахунку інтегрального показника, методів експертних оцінок, кластерний аналіз, метод штучних нейронних мереж, метод головних компонент; підхід на основі теорії економічних ризиків: метод оцінки фінансової стійкості, метод діагностики ймовірності банкрутства, метод побудови «дерева рішень», метод аналізу чуттєвості показників; індикаторний (пороговий): графічний спосіб (пелюсткова діаграма), коефіцієнтний метод; прибутково-інвестиційний, економіко-математичний, бальних оцінок (рейтинговий підхід).

У той же час проблема застосування положень теорії фінансово-економічної безпеки в процесі вибору оптимальної методики оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства з наявних методів оцінки фінансового стану розроблена недостатньо. Зважаючи на те, що головною метою визначення рівня фінансово-економічної безпеки є одержання достовірної інформації для прийняття управлінських рішень, з одного боку, керівництвом підприємства про корегування концепції фінансово-економічної безпеки та зміну стратегії в цьому напрямку діяльності, а з іншого – зовнішніми користувачами (конкурентами, кредиторами) при реалізації конкретних планів у відношенні до даного підприємства (збору інформації, промислового шпигунства, придбання, інвестування, надання позик тощо), ключове місце в цій схемі займають методи, що орієнтуються на аналіз та оцінку фінансового стану підприємства, ключових показників його діяльності.

Адже стійкий фінансовий стан підприємства забезпечує ефективне використання фінансових ресурсів та виступає гарантом подальшого економічного та соціального розвитку підприємства. Натомість наслідком неефективного використання підприємством фінансових ресурсів є низька платоспроможність, що призведе до можливих перебоїв у виробництві та реалізації продукції, зниження рентабельності підприємства, погіршення

конкурентоздатності. Неминуче це позначиться на фінансово-економічній безпеці підприємства. Оцінка фінансового стану здійснюється за допомогою системи взаємопов'язаних та взаємозумовлених показників, які характеризують фінансово-господарський стан підприємства з урахуванням їх впливу на індикатори рівня фінансово-економічної безпеки.

Показники за допомогою яких можна оцінити фінансовий стан підприємства наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники для оцінити фінансовий стан підприємства

Показник (коефіцієнт)	Нормативне значення
1. Аналіз майнового стану підприємства	
1.1. Коефіцієнт зносу основних засобів	Зменшення
1.2. Коефіцієнт оновлення основних засобів	Збільшення
1.3. Коефіцієнт вибуття основних засобів	Менше коефіцієнту (1.2)
2. Аналіз ліквідності підприємства	
2.1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)(Кпл)	>1
2.2. Коефіцієнт термінової ліквідності	0,6-0,8
2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0 збільшення
2.4. Чистий оборотний капітал, тис. грн.	>0 збільшення
3. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства	
3.1. Коефіцієнт автономії (платоспроможності)	>0,5
3.2. Коефіцієнт фінансування	<1 зменшення
3.3. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1
3.4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0 збільшення
4. Аналіз ділової активності підприємства	
4.1. Коефіцієнт оборотності активів	Збільшення
4.2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Збільшення
4.3. Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	зменшення
4.4. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	збільшення
4.5. Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	зменшення
4.6. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	збільшення
4.7. Коефіцієнт оборотності основних засобів (Фондовіддача)	збільшення
4.8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу (Коб)	збільшення
5. Аналіз рентабельності підприємства	
5.1. Коефіцієнт рентабельності активів	>0 збільшення
5.2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0 збільшення
5.3. Коефіцієнт рентабельності діяльності (продаж)	>0 збільшення
5.4. Коефіцієнт рентабельності продукції	>0 збільшення

В свою чергу фінансова стійкість та платоспроможність підприємства, які є передумовою його фінансово-економічної безпеки, залежать від рівня фінансової рівноваги [4]. Сукупність впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, що визначається системою представлених в таблиці 1 показників, дозволила побудувати методику визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на основі оцінки його фінансового стану (рис. 1).

На підставі отриманих показників фінансового стану підприємства, враховуючи, запропоновані Петряєвою. З.Ф. зовнішні фактори впливу на фінансово-економічну безпеку такі як рівень інфляції, динаміку ринку, доступність зовнішнього фінансування, Петряєва З.Ф. виділяє такі індикатори класів фінансово-економічної безпеки (ФЕБ) підприємства (табл. 2).

Забезпечуючи фінансово-економічну безпеку, впливаючи на її індикатори, керівництво підприємства вносить корективи в стратегію його розвитку [7].

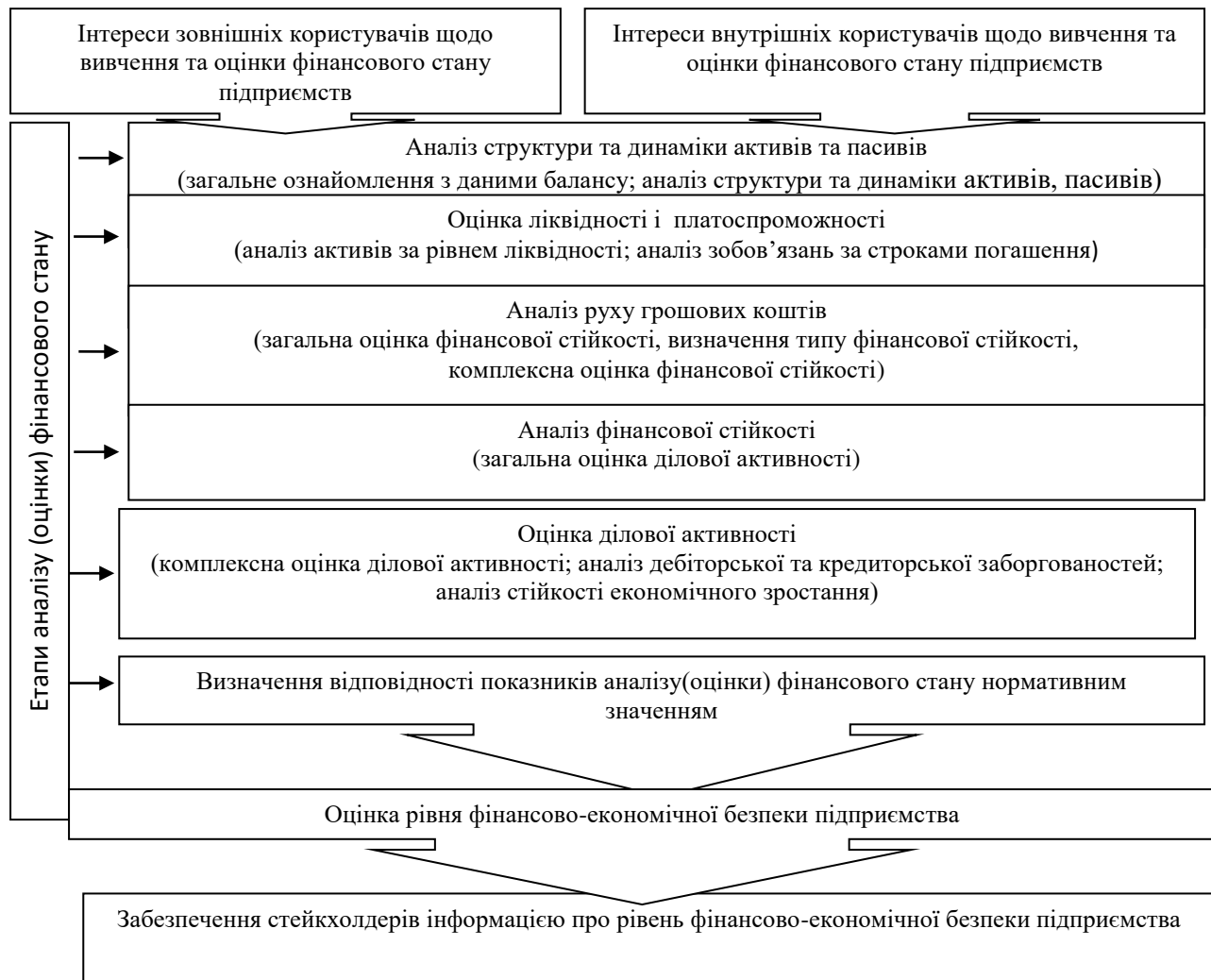

Рис. 1. Методика визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на основі оцінки його фінансового стану.

Таблиця 2

Індикатори класів фінансово-економічної безпеки підприємства [7]

Класи ФЕБ підприємства	Показники	Динаміка змін показників
абсолютно безпечний клас	$K_{пл} > 1$, $Двок > 0$, $ROA > 10\%$, $Коб1 > Коб0$, $Дзф1 > Дзф0$, $ROA / I > 1$, $Др > 1$	позитивна
нормальний клас	$K_{пл} \geq 1$, $Двок > 0$, $0 < ROA < 10$, $Коб1 > Коб0$, $Дзф1 > Дзф0$, $ROA / I = 1$, $Др = 1$	позитивна
передкризовий клас	$K_{пл} = 1$, $Двок > 0$, $ROA \geq 0$, $Коб1 = Коб0$, $Дзф1 = Дзф0$, $0 < ROA / I < 1,0$, $0,5 < Др < 1,0$	негативна
кризовий клас	$K_{пл} < 1$, $Двок < 0$, $ROA < 0$, $Коб1 < Коб0$, $Дзф1 < Дзф0$, $ROA / I < 0$, $Др < 0,5$	негативна

Примітка. Умовні позначення: $Коб1$, $Коб0$ – коефіцієнт оборотності капіталу на кінець і на початок періоду відповідно; $Двок$ — частка власних оборотних коштів у покритті запасів ($Двок > 0$); ROA — рентабельність капіталу ($ROA > 10\%$); $Дзф$ — доступність зовнішнього фінансування; I — інфляція; $Др$ — динаміка ринка, на якому працює підприємство.

Недостатній рівень індикатора сигналізує про ідентифікацію «слабких місць», що в подальшому враховується при формуванні сценаріїв стратегії розвитку підприємства на основі управління фінансово-економічною безпекою з урахуванням загрозливих процесів та слугує основою для вибору найкращого сценарію розвитку на основі критеріїв рентабельності сукупного капіталу і ймовірного рівня фінансово-економічної безпеки.

Випереджувальне управління в системі фінансово-економічної безпеки підприємства є комплексом дій і заходів щодо попередньої локалізації загроз різного походження, оскільки під час здійснення господарської діяльності завжди існують загрози фінансовому стану, майну та інтелектуальній власності підприємства [8-9].

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Виступаючи найважливішою характеристикою економічної діяльності підприємства, фінансовий стан відображає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал в побудові партнерських відносин та дає можливість оцінити здатність самого підприємства гарантувати економічні інтереси та його партнерів. Стійке фінансове становище формується в процесі всієї діяльності підприємства (виробничо-господарської, комерційної та ін.). Проте стейкхолдерів цікавить кінцевий результат, тобто саме показники фінансового стану за звітний період. На основі розрахунку показників фінансового стану підприємства та подальшої його оцінки визначається рейтинг ефективності діяльності підприємства. Керуючись показниками фінансового стану підприємства та їх відповідністю нормативним значенням, вище керівництво має змогу приймати ефективні управлінські рішення, направлені на забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Фінансово-економічна безпека: теоретико-правові аспекти. навч. посіб. / кол. авт. Резворович К.Р. Юнін О. С., Круглова О. О. та ін. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. 195 с.
2. Соломіна Г.В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2018. 234 с.
3. Белялов Т.Е., Корінь І.В. Фінансово-економічна безпека підприємства та напрями її підвищення. 2017. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 2 (07). С. 235-238.
4. Мельник Л.М. Фінансова рівновага як складова системи фінансово-економічної безпеки підприємств. Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки». Випуск 2(78). 2017. С. 22-29.
5. Меліхова Т.О. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства як основний складник економічної безпеки: узагальнення наявних методичних підходів та критичний аналіз. проблеми системного підходу в економіці. Випуск № 1(63), 2018. С. 87-91.
6. Кошельок Г.В. Методичні підходи до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Фінансово-кредитна система: вектор розвитку: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 26 квітня 2017 р.). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. 284 с.
7. Петряева, З.Ф. Забезпечення фінансово-економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства. 2019. *Молодий вчений*. 10 (74), 319-325. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-72>
8. Смірная С.М. Формування стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства. *Modern Economics*. 2018. Вип. 8 (2018). С. 190-198.

9. Смірная С.М. Метод випереджувального управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 3 (20). С. 343-347.
10. Бондарчук Н. В., Педько А. С. Фінансово-економічна безпека як запорука розвитку сталого підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 10(1). С. 296-299.

References

1. Finansovo-ekonomichna bezpeka: teoretyko-pravovi aspekty navch.posib. / kol.avt. Rezvorovych K.R. (ker.) Yunin O. S., Kruhlova O. O. ta in. Dnipro : Vydavets Bila K. O., 2019. 195 s. [Financial and economic security: theoretical and legal aspects] [in Ukrainian]
2. Solomina H.V. Zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytstva: navchalnyi posibnyk. Dnipro: Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2018. 234 s. [Ensuring financial and economic security of entrepreneurship:] [in Ukrainian]
3. Bielialov T.E., Korin I.V. Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstva ta napriamy yii pidvyshchennia. 2017. Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia. Vypusk 2 (07). S. 235-238. [Financial and economic security of the enterprise and directions of its increase.] [in Ukrainian]
4. Melnyk L. M. Finansova rivnovaha yak skladova systemy finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv. *Visnyk NUVHP. Serii «Ekonomichni nauky»*. Vypusk 2(78) 2017 r. S. 22-29. [Financial equilibrium as a component of the financial and economic security of enterprises.] [in Ukrainian]
5. Melikhova T.O. Otsinka rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva yak osnovnyi skladnyk ekonomichnoi bezpeky: uzahalnennia naiavnykh metodychnykh pidkhodiv ta krytychnyi analiz. problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi. Vypusk № 1(63), 2018. S. 87-91. [Assessment of the level of financial security of the enterprise as the main component of economic security: generalization of existing methodological approaches and critical analysis. problems of systemic approach in economics.] [in Ukrainian]
6. Koshelok H.V. Metodychni pidkhody do otsinky rivnia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. *Finansovo-kredytna systema: vektor rozvytku: zbirnyk materialiv II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Uzhhorod, 26 kvitnia 2017 r.)*. Uzhhorod: Vydavnytstvo UzhNU «Hoverla», 2017. 284/ [Methodical approaches to assessing the level of financial and economic security of the enterprise] [in Ukrainian]
7. Petriaiieva, Z.F. Zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky stratehichnoho rozvytku pidpriemstva. 2019. *Molodyi vchenyi*. 10 (74), 319-325. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-72> [Ensuring financial and economic security of strategic development of the enterprise] [in Ukrainian]
8. Smirnaia S.M. Formuvannia stratehii finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. *Modern Economics*. 2018. Vyp. 8 (2018). S. 190–198. [Formation of the strategy of financial and economic security of the enterprise] [in Ukrainian]
9. Smirnaia S.M. Metod vyperedzhuvalnoho upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 3 (20). С. 343-347. [The method of advanced management of financial and economic security of the enterprise] [in Ukrainian]

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. Вип. 2 (2022) / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович [та ін.] ; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. – Берегове : ЗУІ, 2022. – 286 с. – Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Відповідальний за випуск:

Роберт БАЧО

Технічний редактор:

Вікторія МАКАРОВИЧ

Коректура англomовного тексту

Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:

Габор ПОТОКІ

УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.*

Друк наукового журналу здійснено за підтримки уряду Угорщини

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90200 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 7637 від 19 липня 2022 року.

Надруковано: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua) Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року

Підписано до друку 20.02.2023.

Шрифт «Times New Roman».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м².

Друк цифровий. Ум. друк. арк. 23,24.

Формат 70x100/16. Замовл. №458.

Тираж 50.